

"La regressió social és molt important"

Nascut fa 53 anys a Redondela (Galícia), enginyer i doctor en Història Cultural, Ignacio Ramonet va començar la seva carrera a 'Le Monde Diplomatique' en 1973. En 1987 va esdevenir redactor en cap de la revista, i quatre anys després, director.

Des de la prestigiosa i confortable torre de *Le Monde Diplomatique* (155.000 exemplars), Ignacio Ramonet gaudeix d'un rar privilegi: opinar sobre qualsevol aspecte d'actualitat. A la inevitable dispersió, però, oposa un rigor gens habitual en el periodisme actual. Dos són els temes que l'apassionen per damunt de tot: la política internacional i el paper dels mitjans de comunicació.

En el seu despatx, decorat amb tanta simplicitat com la seu de la revista, una reproducció del *Guernica* presideix l'única paret realment buida de l'habitació. En la paret del costat, a sota d'una llibreria plena a vessar, s'apilen correctament exemplars de diaris internacionals. Entre ells, el darrer número de *Le Monde Diplomatique*, en el qual es pot llegir: "Amb quin dret els responsables polítics en el poder, que practiquen quotidianament la guerra social, invoquen, per por d'una 'tardor calenta', la necessitat de la 'pau social'? Aquesta pau no estarà garantida fins que la democràcia no torni a ser la base d'un nou contracte social".

—*Un nou contracte social, fundat en què?*

—El concepte de contracte social és la proposta del segle XVIII per tractar de resoldre la crisi de l'Antic Règim, que és essencialment una crisi social, basada en el reconeixement explícit de la desigualtat de la societat. Què és una societat civilitzada? És aquella que ha aconseguit excloure la violència del seu si. És a dir, que ha acceptat aquesta idea que els problemes, per importants que siguin, han de resoldre's mitjançant el debat, el diàleg, és a dir, de manera republicana, en la "res publica". Però perquè els ciutadans que més pateixen en una societat acceptin no utilitzar la violència, és necessari que disminueixin les diferències i evidentment, les desigualtats. En la mesura que els que tenen més patrimo-

ni acceptin col·lectivament repartir-lo amb els més desafavorits, en certa manera es compra la no-violència. Avui dia el contracte social es torna a plantejar perquè tornen a créixer les desigualtats i tornen a crear-se marginacions. Estem tornant a crear una societat que era característica de l'època de Dickens o de Zola.

—*Però en aquella època hi havia molt menys accés als béns materials, a l'allotjament...*

—És clar, perquè hi ha hagut un progrés general. Però la regressió social és extremadament important: pensi que fa quinze anys a Anglaterra hi havia 4 milions de pobres, i ara n'hi ha catorze. És un fenomen interessant, perquè el Regne Unit era precisament un model de societat en els anys trenta; és allí on primer s'aplica democràticament l'estat del benestar.

—*Li preocupa més aquest augment de les desigualtats o el ressorgir dels fonamentalismes?*

—Bé, són problemes que no estan forçosament deslligats. El ressorgiment dels nacionalismes és diferent a l'Europa de l'Est que a l'occidental. El primer correspon a una idea d'internacionalisme molt artificial per a algunes societats, extremadament artificial, imposat per la força, i és lògic que s'hi hagin oposat uns moviments nacionalistes si es mira des d'un punt de vista dialèctic.

A Occident ha funcionat de manera diferent. Aquí juga probablement un altre tipus d'internacionalisme, el de

la construcció europea. És a dir, el fet que avui dia per damunt dels estats, de les estructures nacionals, es trobin unes estructures que podríem anomenar tecnocràtiques europees, que imposen la mateixa lògica, la mateixa dinàmica al conjunt de la Unió Europea, doncs tot això provoca que inevitablement s'hagi distès el nivell intermedi, el de l'estat nacional. I si hi afegim una crisi extremadament violenta, com no s'ha conegut a Eu-

"Avui dia el contracte social es torna a plantejar perquè tornen a créixer les desigualtats i tornen a crear-se marginacions. Estem tornant a crear una societat que era característica de l'època de Dickens o Zola."

ropa des dels anys trenta, això contribueix a tornar a fragmentar els estats. Globalment a hores d'ara assistim a una desaparició de la confiança en l'estat nacional construït en el segle XIX, i a una desaparició de la confiança en els mecanismes econòmics tradicionals. Aquesta doble desconfiança provoca aquest renaixement dels nacionalismes.

—*Tothom parla de la desaparició de l'estat nacional, però totes aquestes nacionalitats volen transformar-se en estats. No hi ha un element contradictori en aquesta anàlisi?*

—És clar, no un, sinó diversos. El primer és la dinàmica pròpia del nacionalisme. Què el justifica? El nacionalisme és l'energia política més forta dels darrers dos segles. Per una raó bàsicament cultural, però també perquè permet lluitar contra una opressió. Els nacionalismes tenen una justificació molt mobilitzadora, en la mesura que s'oposen a una opressió. Però aquests moviments d'alliberament porten en si mateixos l'esgotament del nacionalisme. Perquè si la nació es constitueix en estat, aleshores a partir d'aquell moment comencen a sorgir les diferències entre rics i pobres, i el nacionalisme ja no té respostes.

—*Le Pen sí que en té: el nacionalisme contra els immigrants no europeus.*

—Però Le Pen no és nacionalista, sinó d'extrema dreta. Amb un component xenòfob, evidentment, però no és nacionalista. Jo diria a més a més que a França és molt difícil tenir un discurs nacionalista, perquè la nació no és un concepte ètnic. Le Pen tracta de convertir això en un nacionalisme que no té sentit.

—*L'exemple de Padània li fa por?*

—Padània és característic del que dèiem: una regió que no té passat històric, un nom creat publicitàriament, un projecte essencialment de rebuig, és a dir, "nosaltres, els afortunats d'aquest país, crearem una regió dels afortunats, i que els desafortunats visquin pel seu compte".

—*El nacionalisme és, doncs, l'edat adolescent de l'home, una manera d'afirmar la seva identitat?*

—El problema dels nacionalismes és que en certa manera sempre es defineixen en contra. I aquest fenomen, que en una primera etapa pot ser molt útil, quan és un moviment d'alliberament, es converteix en un problema en la segona part, quan, per dir-ho d'alguna manera, en nom de la nació s'oprimeix l'individu.

Per això crec que el neoliberalisme i el nacionalisme estan lligats. A un nou universalisme, amb la transferència del poder econòmic dels estats als mercats financers, apareixen automàticament contraforces, com els integristes, que són la versió religiosa del nacionalisme. La nació és la cristianitat en Occident, mentre que per als islamistes tots aquells que són musulmans formen part de la mateixa nació.

—*Alguns especialistes diuen que la gran lluita del segle XXI serà precisament aquesta: el cristianisme contra l'islam.*

—Aquesta és la teoria del xoc entre civilitzacions, que tracta de definir l'islam com el gran enemic del futur. No crec que hi hagi base per afirmar-ho. El que passa és que avui a Occident hi ha una necessitat de

trobar un adversari. Intel·lectualment la guerra freda era molt còmoda. Ara l'enemic és l'islam, però això és una aberració, perquè aquest islam unificat, constituït com una mena d'enemic organitzat, no existeix.

—*Però potser és al contrari: tenint en compte que el model occidental és el que domina el món, l'islam és una manera d'oposar-se a aquest model.*

—No, perquè hi ha diversos països islamistes. L'actitud envers la modernitat o la tecnologia és semblant a l'occidental. L'Iran, per exemple, és neoliberal des del punt de vista econòmic. I l'Aràbia Saudita és un gran aliat d'Occident. Afganistan sembla que va pel mateix camí, però alhora és un gran enemic de l'Iran.

La Història en directe. En 1981 Ignacio Ramonet va dedicar a la comunicació de masses un assaig impactant, *El 'chewing gum' dels ulls*, en el qual apuntava algunes idees que catorze anys després ha desenvolupat. A *Cómo nos venden la moto* (Icaria, 1995), escrit conjuntament amb Noam Chomsky, Ramonet diu el següent: "l'objectiu prioritari per al ciutadà, la seva satisfacció, ja no és comprendre l'abast d'un esdeveniment, sinó simplement veure'l, mirar com es produeix davant el seus ulls. Aquesta coincidència és considerada feliç. D'aquesta manera s'estableix, a poc a poc, l'enganyosa il·lusió que veure és comprendre".

Ignacio Ramonet és un analista lúcida de la política internacional i la seva relació amb els mitjans de comunicació: "El que ha ocorregut amb la guerra del Golf ha de portar-nos a admetre que la meua primera reacció com a ciutadà davant d'una informació ha de ser la desconfiança."

"Avui dia la informació és una de les coses més abundants de la Terra, segurament la més abundant després de l'aire o l'aigua, i davant d'aquesta realitat l'actitud del ciutadà ha de ser de desconfiança."

SARET JOLIVET

—Aquesta noció d'assistir a la història en directe que vostè critica és forçosament negativa? No és un avantatge comparat amb el passat?

—Indubtablement és un avenç des d'aquest punt de vista. Els problemes comencen a partir del moment que ens preguntem si tinc les idees més clares, precises, i en quina mesura això correspon a la veritat. Des d'aquest punt de vista no puc dir que assistir a un esdeveniment en directe m'aproximi a la veritat. M'acosta a la interpretació que jo en faig, que en certa manera pot estar condicionada no pel que he vist, sinó pel que me n'han mostrat. Perquè hem vist megaenganys en aquests darrers temps. El que ha ocorregut amb la guerra del Golf ha de portar-nos a admetre que la meua primera reacció com a ciutadà davant d'una informació ha de ser la desconfiança. Primer desconfio, després analitzo, observo, i potser al final fins i tot estic d'acord. Avui dia la informació és una de les coses més abundants de la Terra, segurament la més abundant després de l'aire o l'aigua, i davant d'aquesta realitat l'actitud del ciutadà ha de ser de desconfiança.

—I com es defensa Le Monde Diplomatique?

—Jo crec que nosaltres precisament practiquem una espècie d'escepticisme metòdic. Tractem de dir que

hem de desconfiar sobretot de la informació que més circula, i que, com en altres èpoques, a la irracionalitat cal oposar la lògica, la raó.

—Quina actitud cal tenir davant Internet?

—No crec que s'hagi de tenir por d'Internet. Però convé dir que no ho resoldrà tot..

—L'altre dia el diari Libération informava de la disputa entre dues grans tendències a Internet: d'una banda Microsoft, que vol continuar la seva expansió dominant els programes d'accés a la xarxa, i una nova empresa, Oracle, que proposa terminals molt més senzills connectats a un gran ordinador central. El casos i la independència versus la centralització.

—Aquesta és la gran batalla. El problema és el següent: avui ja hi ha a Internet prou informació per interessar a un públic divers. Però aquest públic, que podria arribar a ser de 300 milions de persones l'any 2000, no és res comparat, per exemple, amb els quatre mil que poden contemplar la televisió. Per què? Per culpa del preu de l'ordinador. Es podria tenir un aparell infinitament menys car si li traïessin el cervell i es quedés en un sistema que permeti anar a un cervell col·lectiu, amb el qual treballa des del meu terminal. Això crearia una sèrie de nusos amb centenars de milers de persones connectades a un superordinador, que podria donar respostes a tothom.

—I que podria ser controlat.

—Evidentment, però Microsoft ja ho fa a través dels programes de navegació, d'utilització, les revistes... El debat inevitablement està entre el NC (Network Computer) i el PC (Personal Computer). Probablement si es vol estendre a tot el planeta caldrà optar pel primer, és a dir, l'ordinador connectat en xarxa.

—Què li diria, doncs, a un jove que vol obrir la seva adreça electrònica o guanyar-se la vida amb Internet, i que no sap com pot acabar?

—Jo li diria que ho faci, de la mateixa manera que li aconsellaria que creés la seva pròpia emissora de ràdio o el seu propi diari. El problema amb Internet és que ha de pertànyer als ciutadans. Cal apoderar-se'n abans que ho facin els mercaders, com de fet ja van fent.

Jordi Zamora (París)

Mural del País Valencià

Vicent Andrés Estellés

Aquests tres volums constitueixen l'obra més ambiciosa d'Estellés. Llibre únic que arrossega història, elements autobiogràfics, llegenda i descripció enamorada, realitats íntimes i col·lectives, plenes, com ell va dir, d'alegria i d'esperança en el futur del poble.

Editorial 3i4

La mirada de Nicodemus

Vicent Usó i Mezquita

Roma, 1563. Cesare da Castel, mestre d'obres de la catedral de San Pietro i home de confiança de Michelangelo Buonarroti, és assassinat en circumstàncies estranyes.

Premi de Narrativa breu Antoni Bru. Ciutat d'Eix 1995.

Editorial 3i4
"Narratives 3i4", 52

Caiguda i retorn De Gorbatxov a Ziugànov 1988-1996

Llibert Ferri

Aquest llibre és un recull de 65 articles en què es poden anar seguint els canvis evolutius i els daltabaixos a l'Europa central i oriental. Una profunda reflexió sobre el final de la més gran i dolorosa aventura ideològica del segle XX.

Editorial 3i4
"La Unitat", 164